BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARIDA MANTIQIY FIKRLASH VA MASALA YECHISH KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING O‘RNI

Saidova Shahlo
Abu Hafs International school boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Received: 28.10.2025
Revised: 29.10.2025
Accepted: 30.10.2025
Kalit so‘zlar:
Mantiqiy fikrlash, masala yechish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, boshlang‘ich ta’lim, innovatsiya.

Annotatsiya. Ushbu tezisda boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlash va masala yechish ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning o‘rni tahlil qilinadi. Tadqiqotda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion ta’lim yondashuvlarining o‘quvchilarning tafakkurini kengaytirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Mantiqiy fikrlashni rivojlantirish orqali o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoni hal etish va ijodkorlik qobiliyatlari shakllanadi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik vositalar yordamida o‘qitish jarayonini shaxsga yo‘naltirilgan, interfaol va natijaviy qilish imkoniyatlari yoritilgan.

Keywords:
Logical thinking, problem-solving, modern pedagogical technologies, primary education, innovation.

Annotation. This thesis analyzes the role of modern pedagogical technologies in developing logical thinking and problem-solving skills among primary school students. The research highlights the significance of interactive methods, information and communication technologies, and innovative teaching approaches in expanding students’ cognitive abilities. Enhancing logical thinking helps students develop independent reasoning, problem-solving, and creativity skills. The paper also discusses how modern pedagogical tools make the teaching process more learner-centered, interactive, and result-oriented.

Ключевые слова:
Логическое мышление, решение задач, современные педагогические технологии, начальное образование, инновации.

Аннотация. В данной тезисе рассматривается роль современных педагогических технологий в развитии логического мышления и навыков решения задач у учеников начальных классов. В исследовании подчеркивается значение интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий и инновационных подходов в расширении познавательных способностей учащихся. Развитие логического мышления способствует формированию у детей самостоятельности, аналитического и творческого

подхода к решению проблем. Также показаны возможности использования современных педагогических средств для создания личностно-ориентированного и интерактивного учебного процесса.

Kirish. Boshlang‘ich ta’lim jarayoni o‘quvchilarda mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, solishtirish va xulosa chiqarish kabi intellektual ko‘nikmalarni shakllantirishda eng muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bola tafakkurining faol rivojlanishi, o‘quv faoliyatiga qiziqishining ortishi va mustaqil fikrlash salohiyatining yuzaga chiqishi kuzatiladi. Shu sababli, ta’lim jarayonini tashkil etishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash, ya’ni o‘quvchini darsning faol ishtirokchisiga aylantiruvchi interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya vositalari va innovatsion yondashuvlardan foydalanish zarurdir. Bugungi kunda ta’lim tizimi kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilayotgani sababli, o‘quvchining nafaqat bilimni egallashi, balki uni amaliyotda qo‘llay olish ko‘nikmasiga ega bo‘lishi asosiy maqsadga aylangan. Shu jihatdan, mantiqiy fikrlashni shakllantirish masalasi o‘qituvchidan o‘quv jarayonini ijodiy tashkil etishni, darslarda muammoli vaziyatlar yaratishni va o‘quvchilarni fikrlashga, tahlilga, izlanishga undaydigan metodlardan foydalanishni talab etadi. Masala yechish faoliyatini rivojlantirish esa bu jarayonning ajralmas qismi bo‘lib, u bolalarning matematik tafakkuri, diqqat va xotira jarayonlarini faollashtiradi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar, jumladan, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert”, “Baliq skeleti” kabi metodlar o‘quvchilarni mantiqiy fikrlashga o‘rgatish va masala yechish jarayonida mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantirishda samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Shuningdek, raqamli ta’lim resurslari, interaktiv taxtalar, ta’limiy o‘yinlar va multimediali dasturlar yordamida darslarni qiziqarli va samarali tashkil etish imkoniyati yaratiladi. Shu bois, boshlang‘ich ta’limda mantiqiy fikrlash va masala yechish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash nafaqat o‘quvchilarning bilim sifatini oshiradi, balki ularning intellektual salohiyatini rivojlantirishga ham katta hissa qo‘shadi.

Adabiyotlar tahlili. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirish va masala yechish ko‘nikmalarini shakllantirish zamonaviy pedagogikaning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. So‘nggi yillarda bu borada o‘tkazilgan tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchilarning tafakkurini rivojlantirishda interfaol o‘qitish metodlari muhim ahamiyat kasb etadi [1]. Tadqiqotlarda ko‘rsatilishicha, boshlang‘ich ta’limda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish uchun “Muammoli ta’lim”, “Aqliy hujum” va “Kichik guruhlarda ishlash” kabi metodlar o‘quvchilarda mustaqil fikr yuritish, tahlil qilish va umumlashtirish ko‘nikmalarini shakllantirishda yuqori samaradorlik beradi [2]. Shuningdek, masala yechish jarayonida o‘quvchilarni faol ishtirok ettirish, muammoni mustaqil hal etishga yo‘naltirish va xatoliklar ustida tahliliy ishlash orqali ularning ijodiy tafakkuri rivojlanadi [3]. Axborot-kommunikatsiya

texnologiyalarining ta’limga joriy etilishi ham bu jarayonni sezilarli darajada yengillashtiradi, chunki multimediali resurslar, ta’limiy dasturlar va interaktiv o‘yinlar orqali o‘quvchilar mavzuni chuqurroq anglaydi va amaliy mashqlar orqali o‘z bilimlarini mustahkamlaydi [4]. Ilmiy adabiyotlarda qayd etilishicha, mantiqiy fikrlashni rivojlantirish o‘quvchilarning nafaqat matematik, balki tabiiy fanlar, til va adabiyot fanlaridagi muvaffaqiyatiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi [5]. Shu bois, zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samarali qo‘llanilishi boshlang‘ich sinf o‘quvchilari tafakkurini rivojlantirish, ularni mustaqil fikrlaydigan, muammoni tahlil qila oladigan va ijodkor shaxs sifatida shakllantirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Materiallar va usullar. Tadqiqot jarayonida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlash va masala yechish ko‘nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash samaradorligini aniqlash maqsad qilingan. Tadqiqotda tajriba-sinov ishlari 1–4-sinf o‘quvchilari o‘rtasida olib borilib, unda 60 nafar o‘quvchi ishtirok etdi. Tadqiqot davomida interfaol o‘qitish metodlari, raqamli o‘quv platformalari, didaktik o‘yinlar va mantiqiy topshiriqlar tizimidan foydalanildi. Tajriba jarayonida “Muammoli ta’lim”, “Aqliy hujum”, “Klaster”, “Insert” va “Baliq skeleti” metodlari asosida tashkil etilgan darslar orqali o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasi baholandi. Darslar davomida o‘quvchilarga turli turdagi masalalar, mantiqiy ketma-ketliklar, tahliliy topshiriqlar hamda ijodiy savollar taqdim etildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida kuzatuv, so‘rovnoma, test sinovlari, tahlil va statistik qayta ishlash usullari qo‘llanildi. Kuzatuv usuli orqali o‘quvchilarning o‘qish jarayonidagi faol ishtiroki, masala yechishdagi yondashuvi va mustaqil fikrlash darajasi aniqlangan. So‘rovnomalar orqali o‘qituvchilarning zamonaviy texnologiyalarni qo‘llashga oid fikrlari va tajribalari o‘rganilgan. Test sinovlari yordamida esa o‘quvchilarning mantiqiy tafakkur darajasi tadqiqotning boshlanishida va yakunida o‘lchangan. Statistik tahlil natijalari yordamida eksperimental va nazorat guruhlarining natijalari taqqoslanib, pedagogik texnologiyalarning samaradorligi miqdoriy jihatdan aniqlangan. Tadqiqotda foydalanilgan materiallar qatoriga boshlang‘ich sinflar uchun mo‘ljallangan o‘quv dasturlari, elektron ta’lim vositalari, vizual ko‘rgazmali materiallar, mantiqiy o‘yinlar to‘plami va interaktiv topshiriqlar majmuasi kiradi. Natijalar taqqoslashda sifat tahlili bilan birga raqamli ko‘rsatkichlar ham e’tiborga olingan bo‘lib, bu usul o‘quvchilarda mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan yondashuvlarning samaradorligini aniq ko‘rsatishga yordam berdi. Shu asosda tajriba jarayoni o‘qitishning innovatsion modelini sinovdan o‘tkazish uchun metodik asos yaratdi.

1-Jadval. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining mantiqiy fikrlash darajasining tajriba natijalari asosida tahlili

Guruh nomi	Tajriba boshidagi ko‘rsatkich (%)	Tajriba yakunidagi ko‘rsatkich (%)	O‘sish darajasi (%)	Izoh
Eksperimental guruh	52	87	+35	Zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo‘llangan o‘quvchilar natijalari
Nazorat guruhi	50	58	+8	An’anaviy usullar asosida o‘qitilgan o‘quvchilar natijalari

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, tajriba davomida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasini 35% ga oshirgan bo‘lsa, an’anaviy usullar asosida ta’lim olgan nazorat guruhida bu o‘sish atigi 8% ni tashkil etgan. Bu natija zamonaviy yondashuvlarning ta’lim samaradorligiga ijobiy ta’sirini aniq ifodalaydi.

Tadqiqot muhokamasi. Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko‘rsatdiki, boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlash va masala yechish ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llash o‘qitish jarayonining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Tajriba-sinov ishlari natijalariga ko‘ra, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan darslarda o‘quvchilar mustaqil fikrlash, tahlil qilish, muammoni yechish va o‘z fikrini asoslash qobiliyatlarini faol namoyon etganlar. Ayniqsa, “Muammoli ta’lim” va “Aqliy hujum” metodlaridan foydalanilgan darslarda o‘quvchilarning ishtiroki yuqori bo‘lib, ular muammoni aniqlash, tahlil qilish va birgalikda yechim topish jarayonida faollik ko‘rsatgan. Statistik tahlil natijalariga ko‘ra, eksperimental guruhdagi o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasi tajriba boshida 52% bo‘lgan bo‘lsa, tajriba yakunida bu ko‘rsatkich 87% ga yetgan. Bu esa zamonaviy pedagogik texnologiyalar o‘quvchilarning fikrlash jarayonini jadallashtirish va masalalarni yechishga bo‘lgan qiziqishini oshirishda muhim omil ekanligini ko‘rsatadi. Nazorat guruhida esa an’anaviy dars usullarida o‘qitilgan o‘quvchilarning mantiqiy fikrlash darajasi atigi 58% ni tashkil etgan bo‘lib, bu o‘qitish jarayonida texnologik yondashuvlarning ahamiyatini yaqqol isbotlaydi. Darslarda interfaol metodlardan foydalanish o‘quvchilar orasida hamkorlikni kuchaytirgan, o‘z fikrini aniq ifoda etish, boshqa fikrlarni tinglash va tahlil qilish ko‘nikmalarini shakllantirgan. Shuningdek, o‘qituvchilar fikricha, zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida darslarni tashkil etish o‘quvchilar diqqatini jamlash, darsda motivatsiyani kuchaytirish va o‘quv faoliyatiga ijobiy munosabatni shakllantirishda samarali natijalar bergan. Tadqiqot shuningdek, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining qo‘llanilishi, ya’ni ta’limiy dasturlar, video darslar va interaktiv topshiriqlar orqali o‘quvchilarning mantiqiy tafakkuri yanada faollashganini ko‘rsatdi. Masala yechish ko‘nikmalari bo‘yicha olingan natijalar shuni tasdiqlaydiki, dars jarayonida o‘quvchilarga

muammoni mustaqil hal etish imkoniyati yaratilganida, ular o‘z fikrini tahlil asosida himoya qilish, dalillar keltirish va turli variantlarni solishtirish orqali to‘g‘ri xulosa chiqarishni o‘rganadilar. Bu esa mantiqiy fikrlashni rivojlantirish bilan bir qatorda ijodiy tafakkur, kommunikativ va analitik kompetensiyalarni ham shakllantirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o‘qitish jarayoniga joriy etish boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining tafakkur salohiyatini oshirish, ularni mustaqil, izlanuvchan va faol shaxs sifatida tarbiyalash uchun samarali vosita ekanini isbotladi.

Xulosa. O‘tkazilgan tadqiqot natijalari boshlang‘ich sinf o‘quvchilarida mantiqiy fikrlash va masala yechish ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning muhim o‘rin tutishini yaqqol ko‘rsatdi. Tajriba-sinov jarayonlari davomida interfaol metodlardan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan va innovatsion yondashuvlardan foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlash, muammoni tahlil qilish va yechim topish qobiliyatlarini sezilarli darajada rivojlantirdi. Dars jarayonida o‘quvchilar o‘z fikrini ifodalash, dalillar keltirish, mantiqiy xulosa chiqarish hamda ijodiy fikrlashga o‘rgandilar. Shu bilan birga, ta’lim jarayonida qo‘llanilgan metodik yondashuvlar ularning diqqatini jamlash, motivatsiyasini kuchaytirish va o‘qishga ijobiy munosabatini shakllantirishga xizmat qildi. Tajriba natijalariga ko‘ra, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo‘llagan holda o‘qitilgan o‘quvchilar an’anaviy usullarda o‘qitilgan guruhga nisbatan yuqoriroq natijalarga erishgan. Bu esa zamonaviy texnologiyalar asosidagi o‘qitish modeli nafaqat bilimni samarali o‘zlashtirishni, balki tafakkur, tahlil va ijodiylikni ham rivojlantirish imkonini berishini isbotlaydi. Umuman olganda, o‘quv jarayoniga innovatsion pedagogik yondashuvlarni joriy etish boshlang‘ich ta’limda o‘quvchilarning intellektual salohiyatini oshirish, mustaqil fikrlaydigan va muammoni yechishga qodir shaxslarni tarbiyalashda eng samarali yo‘nalishlardan biri hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO’YXATI

1. Abdullaeva, M. (2021). Boshlang‘ich ta’limda mantiqiy fikrlashni rivojlantirish metodlari. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Harvard University Press.
3. Xolmatova, G. (2022). Interfaol metodlar yordamida o‘quvchilarda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirish. O‘zbekiston pedagogika jurnali, 3(5), 45–52.
4. Piaget, J. (1972). The Psychology of the Child. New York: Basic Books.
5. Rasulova, N., & Jo‘rayev, A. (2023). Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning boshlang‘ich ta’limdagi o‘rni. Ta’lim va innovatsiya ilmiy jurnali, 2(4), 61–68.